

5 ВСУ "Пењо Пенев"

ПЪЛЕН УЧЕБЕН КОНСПЕКТ

ПО ФИЛОСОФИЯ

ЗА САМОСТОЯТЕЛНА ПОДГОТОВКА

12. клас - Профилирана подготовка

Всички 40 теми от учебната програма

Модул 2: Философия и ценности (20 теми)

Модул 5: Философия и политика (10 теми)

Модул 6: Психология на личността (10 теми)

Модул 4: Философски практикум

2025/2026 учебна година

МОДУЛ 2: ФИЛОСОФИЯ И ЦЕННОСТИ

20 теми по учебника на Колев и Теохаров

■ ТЕМА 1: Личност и ценности

1. Човекът като битие

Човекът е уникално биологично, социално и духовно битие със съзнание, свобода и творчески потенциал. Отличава се с абстрактно мислене, морална отговорност и стремеж към смисъл.

2. Индивидуалност

Уникално съчетание от биологични, психологични и социални характеристики. Включва генетика, темперамент, характер, способности и житейски опит.

3. Личност

Социално-психологическо качество на индивида, формирано чрез социализация. Включва система от ценности, морални принципи, самосъзнание и социални роли.

4. Ценност

Значимост за човека или обществото. Видове: материални (богатство), духовни (истина, красота), социални (справедливост), личностни (достойнство).

■ ТЕМА 2: Природа и ценности

5. Природата като Космос и ресурс

Двоен поглед: природата като хармоничен ред (Космос) срещу природата като източник на материали (ресурс). Екологичният проблем изисква баланс.

6. Природата като естество

Естество като вродена същност. Човешкото естество е комплексно: биологично (инстинкти), рационално (разум), социално (потребност от общност).

7. Естественото като вкус и стил

Естественото в естетиката – автентичност, спонтанност, липса на претенциозност. Естественият стил като израз на вътрешна хармония.

8. Естественото в изкуството

Дебат между натурализъм (имитация на природата) и стилизация (художествена интерпретация). Естественото като естетически принцип.

■ ТЕМА 3: Красивото като ценност

9. Красиво

Естетическа категория, свързана с хармония и пропорция. Съчетава субективност (личен вкус), обективност (универсални критерии) и културна обусловеност.

10. Изкуство

Творческа дейност за създаване на естетически ценности. Функции: естетическа (удоволствие), познавателна (истина), комуникативна (общуване), възпитателна (формиране на ценности).

11. Естетизъм

Философско течение, което поставя красотата над всички други ценности. "Изкуството за изкуството" – автономност на естетическото, приоритет на красотата над морално и утилитарно.

■ ТЕМА 4: Социални ценности

12. Равенство и неравенство

Равенството като принцип за еднакви права срещу социалното неравенство (различия в статус, богатство, власт). Видове: правно равенство, икономическо, социално.

13. Справедливост и солидарност

Справедливостта като правилно разпределение на права, задължения и блага. Солидарността като взаимна подкрепа и единство в общността.

■ ТЕМА 5: Чувства и добродетели

14. Чувства и добродетели

Чувствата като емоционални състояния, изразяващи отношение към света. Добродетелите като устойчиви положителни качества на характера (мъдрост, смелост, умереност, справедливост).

15. Уважение

Уважението като признаване на достойнството и правата на другите. Основа на моралните отношения, зачитане на автономията на личността.

16. Симпатия

Симпатията като положително емоционално отношение към другите. Основа на социалната свързаност, предпоставка за алтруизъм и взаимопомощ.

■ ТЕМА 6: Святото

17. Човек и Бог

Религиозното отношение между човека и трансцендентното. Различни концепции за Бога в световните религии: монотеизъм, политеизъм, пантеизъм.

18. Свещеното, вярата и религията

Свещеното като отделено от профанното. Вярата като религиозна увереност без доказателства. Религията като система от вярвания, ритуали и практики.

19. Сакрално и профанно

Разграничение между свещеното (сакрално) пространство и обикновеното (профанно). Религиозната география на света – свети места, храмове, поклоннически пътища.

20. Личната светост и нейните подвизи

Светостта като висш духовен идеал. Пътят към светостта чрез аскеза, молитва, самоограничение и добродетелен живот. Светецът като морален образец.

МОДУЛ 5: ФИЛОСОФИЯ И ПОЛИТИКА

10 теми по учебника на Колев и Макариев

■ ТЕМА 1: Личност и политическо участие

1. Власт и политика

Властта като способност да се влияе върху други. Политиката като дейност по управление на обществото. Връзка между власт, легитимност и морал. Философия и власт – осмисляне на властта от Платон до съвременността.

2. Политика и управление

Държавата като организация на политическата власт: територия, население, суверенитет. Класификации на държавите: демокрация, авторитаризъм, тоталитаризъм. Доброто управление (good governance) като съвременен идеал.

3. Политически спектър I. Ляво и дясно

Терминология на политическия спектър. Ляво и дясно – исторически произход и съвременно значение. Либерализъм (свобода, права, пазар) vs. Консерватизъм (традиция, ред, постепенност).

4. Политически спектър II. Либерализъм и комунитаризъм

Съвременният либерализъм (Ролс) – справедливост, права на индивида. Комунитаризмът (Сандел, Макинтайър) – значение на общността. Диалогичната парадигма в съвременната философия.

5. Политическо участие. Политическа и гражданска активност

Политическо участие (гласуване, партии) vs. гражданско участие (протести, НПО, граждански инициативи). Форми на гражданско участие в демокрацията.

6. Корупция

Терминология на корупцията – злоупотреба с власт за лична изгода. Корупцията по света – измерване, сравнения, последствия. Противоположност на корупцията.

■ ТЕМА 2: Глобалност и отговорност

7. Глобализация

Човекът като гражданин на света – космополитизъм. Национален суверенитет и глобални институции (ООН, СТО). Глобалното като ново локално – съчетание на глобално и локално.

8. Глобалната справедливост

Предизвикателството на глобалната справедливост. Проблемите: бедност, неравенство, миграция. Мъчителните въпроси: кой носи отговорност? Мерките за постигане на справедливост.

9. Идентичности и политики

Културна идентичност и нейното значение. Идентичността – същност или конструкция? Дебат между есенциализъм и конструктивизъм. Националната идентичност в глобалния свят.

10. Политики и интеркултурни отношения

Интеркултурните отношения в многокултурното общество. Факторите, влияещи върху взаимодействието. Публичните политики за интеграция: асимилация, мултикултурализъм, интеркултурализъм.

МОДУЛ 6: ПСИХОЛОГИЯ НА ЛИЧНОСТТА

10 теми по учебника на Людмила Андреева

■ Теми 1-6: Психологически теории за личността

1. Мотивация и емоции

Мотивацията като система от подтици към действие (вътрешна, външна). Емоциите като психични състояния (радост, тъга, гняв, страх). Теории на мотивацията и емоциите.

2. Емоционална интелигентност

Способност за разпознаване, разбиране и управление на собствените емоции и емоциите на другите. Модел на Големан: самосъзнание, саморегулация, мотивация, емпатия, социални умения.

3. Психоаналитична теория (Зигмунд Фройд)

Структура на личността: То (инстинкти), Аз (реалност), Свръх-Аз (морал). Несъзнаваното, либидо, психосексуално развитие. Защитни механизми: потискане, проекция, рационализация, сублимация.

4. Индивидуална психология (Алфред Адлер)

Стремеж към превъзходство като основна мотивация. Комплекс за малоценност и компенсация. Социален интерес. Роля на рождения ред в семейството.

5. Аналитична психология (Карл Густав Юнг)

Колективно несъзнавано и архетипи (майка, герой, сянка). Персона (социална маска), сянка (тъмна страна), анима/анимус. Индивидуация като процес на психично развитие.

6. Хуманистична психология (Абрахам Маслоу, Карл Роджърс)

Маслоу: пирамида на потребностите, самоактуализация като висша цел. Роджърс: Аз-образ, идеално Аз, конгруентност, безусловно позитивно отношение.

■ Тема 7: Познавателно, нравствено и социално развитие през старостта

7. Теории за старостта

Когнитивни промени (мъдрост, опит vs. забавяне). Социално и емоционално развитие. Крайт на живота, приемане на смъртността. Успешно стареене и психично здраве.

■ Тема 8: Екзистенциални кризи и справяне с тях

8. Албер Камю и Виктор Франкъл

Камю и абсурдът – конфликт между търсене на смисъл и безсмислие на света. Бунтът като отговор. Франкъл и логотерапията – търсене на смисъл чрез творчество, преживявания, отношение към страданието.

■ Тема 9: Психично здраве, норма, болест

9. Критерии за психично здраве

Адекватно възприятие на реалността, самоприемане, емоционална регулация, социална адаптация, продуктивност. Концепция за норма и отклонение. Психосоматика и връзка психика-тяло.

■ Тема 10: Психични разстройства

10. Класификация на психичните разстройства

Тревожни разстройства (фобии, ОКР, паническо). Афективни разстройства (депресия, биполарно). Психотични разстройства (шизофрения). Разстройства на личността. Разстройства, свързани с травма и стрес. Разстройства на храненето. Справяне с психичното разстройство.

МОДУЛ 4: ФИЛОСОФСКИ ПРАКТИКУМ

Практически методи за работа с философски текстове и подготовка за изпити

1. Методика за анализ на философски текстове

6 стъпки:

- Прочетете внимателно 2-3 пъти
- Идентифицирайте автора и философското течение
- Открийте основната теза
- Анализирайте аргументите
- Извлечете ключовите понятия
- Критично осмисляне

2. Типове изпитни задачи

- Дефиниране на философски понятия
- Сравнение на философски позиции
- Анализ на философски текст
- Приложение на теория към казус
- Философско есе

3. Структура на философското есе

- **Въведение:** дефиниция на понятието, актуалност на темата
- **Основна част:** различни теории, аргументи, примери от живота
- **Заключение:** синтез на теориите, лична позиция, отговор на въпроса

4. Съвети за успешна подготовка

- Редовно четене на учебника – не оставяйте материала за последния момент
- Решаване на задачи и тестове – практикувайте с типични изпитни въпроси
- Обсъждане на философски проблеми с колеги и учители
- Четене на допълнителна литература – разширявайте познанията си
- Създаване на собствени конспекти – пишете с ваши думи
- Използване на конкретни примери – свързвайте теорията с реалността

БИБЛИОГРАФИЯ

Използвани учебници:

1. Колев, Иван Георгиев; Теохаров, Владимир Димитров. *Философия за 12. клас. Профилирана подготовка. Модул 2: Философия и ценности.* София: КЛЕТ БЪЛГАРИЯ ООД, 2021. ISBN 978-954-344-631-5.
2. Колев, Иван Георгиев; Макариев, Пламен Матеев. *Философия за 12. клас. Профилирана подготовка. Модул 5: Философия и политика.* София: КЛЕТ БЪЛГАРИЯ ООД, 2019. ISBN 978-954-344-611-7.
3. Андреева, Людмила Маринова. *Философия за 12. клас. Профилирана подготовка. Модул 6: Психология на личността.* София: КЛЕТ БЪЛГАРИЯ ООД, 2021. ISBN 978-954-344-612-4.

Нормативни документи:

4. Наредба № 7 от 11.08.2016 г. за профилираната подготовка. Министерство на образованието и науката.

***** ЗАБЕЛЕЖКА *****

Този конспект съдържа всички 40 теми от учебната програма по Философия за 12. клас (Модул 2 - 20 теми, Модул 5 - 10 теми, Модул 6 - 10 теми). Препоръчва се да се използва заедно с учебниците за пълноценна подготовка.

***** Край на конспекта *****

Успех на изпита!